

NÁRODNÍ ŠKOLA PRAHA 9 - HRDLOŘEZY, POD TÁBOREM 300

(1932) 1948 - 1953

Inventář

**(NAD č.: 2653)
(Č. pomůcky: 530)**

Národní škola Praha 9 – Hrdlořezy, Pod Táborem 300 (1932) 1948–1953

I. Vývoj původce

Vývoj předchůdce

Nejstarší obecná škola v Hrdlořezích byla zřízena již roku 1898. Když se o dvě desetiletí později rozrostla o tři ročníky měšťanské školy a obec Hrdlořezy byla začleněna do tzv. Velké Prahy, přijala nový název „Obecná a měšťanská škola v Praze XI. – Hrdlořezích“. Trvalý nárůst obyvatelstva si vyžádal na počátku 30. let zřízení další pětileté školy, která pak trvala pod názvem „Samostatná obecná škola v Praze XI. – Hrdlořezích“ až do roku 1941, kdy byla vládním nařízením č. 300 provedena reorganizace národního školství v Protektorátu Čechy a Morava. Na základě tohoto nařízení byla prodloužena výuka na obecných školách s českým vyučovacím jazykem z pěti let na osm a dosavadní tříleté měšťanské školy byly přeměněny na čtyřleté výběrové školy. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 27. srpna 1941 č. 105.179-I byly měšťanské školy přejmenovány na školy hlavní. Podle uvedeného výnosu byla Obecná a měšťanská škola v Praze XI. – Hrdlořezích přeměněna v „1. obecnou a hlavní školu v Praze XI. – Hrdlořezích“ a dosavadní Samostatná obecná škola byla přejmenována na „2. obecnou školu v Praze XI. – Hrdlořezích“. Avšak již v následujícím školním roce 1942/43 byly třídy nižšího stupně 1. obecné a hlavní školy zrušeny a žáci těchto ročníků byli převedeni do druhé hrdlořezské školy, která se tak stala jedinou obecnou školou v Hrdlořezích. Pod názvem „Obecná škola v Praze XI. – Hrdlořezích“ pak existovala až do svého zániku v roce 1948. (Vývoj obou hrdlořezských obecných škol je podrobně popsán v inventáři k fondu Obecné a měšťanské školy Praha XI. – Hrdlořezy a inventáři k fondu Obecná škola Praha XI. – Hrdlořezy.)

Vývoj Národní školy v Praze 9 – Hrdlořezích

Národní škola v Praze XI. – Hrdlořezy vznikla transformací z Obecné školy v Praze XI. – Hrdlořezích na základě zákona č. 95/1948 Sb., kterým se v ČSR zaváděla jednotná školská soustava. Důsledné postátnění školské soustavy bylo zásadní změnou, kterou nový zákon přinesl. Školy se dostaly pod přímý dozor ministerstva školství. Školská správa měla právo užívat nemovitého i movitého majetku bývalého vydržovatele školy bez náhrady. Zaměstnanci postátněných škol, kteří dosud nebyli státními zaměstnanci, přešli do státní služby. Dosavadní rodičovská sdružení při škole se přeměnila na sdružení rodičů a přátel školy zřizovaná školskou správou, nebo byla zrušena.

Nová úprava zaváděla 9letou povinnou docházku pro děti od 6 do 15 let. Vzdělání 1. stupně poskytovaly 5leté národní školy, na něž navazovaly 4leté střední školy, které nahradily měšťanské školy spolu s jednoročními učebními kurzy. Školy 3. stupně se dělily na povinné (tzv. základní odborné školy) a výběrové (gymnázia, 4leté vyšší odborné školy, 2–3leté odborné školy). Základní odborné školy byly povinné pro všechny žáky, kteří

nenavštěvovali žádnou z výběrových škol. Součástí školské soustavy se nově staly mateřské školy pro děti ve věku 3-6 let a školy pro mládež vyžadující zvláštní péči.

Požadavek jednotné školské soustavy zazněl již na manifestačním sjezdu českého učitelstva v červenci 1945. O podobě školské reformy a míře diferenciací školské soustavy se rozvinula v odborné veřejnosti a politických stranách diskuse, v níž komunistická strana v čele s ministrem školství Zdeňkem Nejedlým prosazovala rigidní koncepci, jež vylučovala variabilitu školských zařízení. Přestože návrh zákona byl předložen vládě již v květnu 1946, k jeho schválení došlo až po definitivním uchopení moci komunistickou stranou v roce 1948.

Podobně se ve školství po únoru 1948 plně prosadily také další tendence, jejichž počátky lze sledovat již v krátkém období relativní svobody v letech 1945–1948. Jednu z nich představovala slovanská orientace v kulturní politice a školství doprovázená adorací Sovětského svazu, která byla zakotvena již v Košickém vládním programu. Z učebních pomůcek muselo být odstraněno vše antisovětské, mládež měla být „náležitě poučována“ o Sovětském svazu a ruský jazyk povýšil na první místo v učebním plánu cizích jazyků. Ruština tak byla zavedena ve školách 2. a 3. stupně již od školního roku 1945/46, ve školách 1. stupně až od 4. ročníku. Povinná výuka ruského jazyka na národních a středních školách byla po únoru 1948 znovu potvrzena vládním nařízením č. 196/1948 Sb. Nový školský zákon přestála výuka náboženství, která byla i nadále povinná pro děti, které jejich rodiče neodhlásili z hodin náboženství.

Škola již nebyla pouhým vzdělávacím ústavem, ale měla též vychovávat „národně a politicky uvědomělé občany lidově demokratického státu, statečné obránce vlasti a oddané zastánce pracujícího lidu a socialismu.“ (Viz § 2 zákona č. 95/1948 Sb.) Výuka i chod školy byly zatíženy ideologickým působením komunistického režimu, patrným zvláště v učebních osnovách humanitních předmětů. Denním koloritem hrdlořezské školy se staly tzv. pětiminutovky, které seznamovaly žactvo s běžnými politickými událostmi. Učitelé se zapojili do údernického hnutí, žáci se účastnili pracovních brigád a škola jako celek plnila závazky vycházející z pětiletého plánu, který byl na škole podle státního vzoru vyhlášen v roce 1949. Oslavy výročí spojených s vítězným režimem a jeho sovětským vzorem byly neúměrně vyzdvihovány na úkor význačných událostí československé historie.

Škole byla přisouzena aktivnější role v organizování volného času žáků. Nově byly zřizovány zájmové kroužky a doučovací skupiny, na školách působily pionýrské organizace a pro děti zaměstnaných matek byly zřizovány tzv. družiny mládeže.

Sídlo a vedení Národní školy v Praze XI – Hrdlořezích zůstalo i po nové školské reformě beze změny. Škola sídlila ve školní budově čp. 300 v ulici Pod Tábořem, která byla postavena v roce 1939 pro obě hrdlořezské obecné školy. Ve stejném roce se stal ředitelem Obecné školy v Praze XI. – Hrdlořezích Otakar Holub, který v této funkci setrval i po transformaci školy. Od 1. října 1948 byla na národní škole zřízena zvláštní škola jako pobočka Zvláštní školy v Praze XI. se sídlem v Jeseniově ulici. V souvislosti se správní reformou v roce 1949 byla hrdlořezská škola přičleněna k ONV Praha 9 a nové územně-správní členění se také promítlo do jejího názvu, který nadále zněl „Národní škola v Praze 9 – Hrdlořezích“.

Otakar Holub řídil národní školu po celou dobu její pětileté existence až do konce školního roku 1952/53. V tomto roce byla přijata nová legislativní úprava školské soustavy, jež zaváděla s účinností od 7. května 1953 osmileté a jedenáctileté střední školy místo dosavadních národních a středních škol. Na základě tohoto zákona byly sloučeny národní

a střední škola v Hrdlořezích a přeměněny v „54. osmiletou střední školu v Praze 9 – Hrdlořezích“. Písemnosti této školy jsou součástí fondu Základní škola Praha 9 – Hrdlořezy.

II. Historie fondu

Materiály Národní školy v Praze 9 – Hrdlořezích byly společně s písemnostmi Základní školy v Praze 9, zrušené k 1. červenci 1995, předány Archivu hl. města Prahy mimo skartační řízení v listopadu 2008 (přír. č. 81/2009). Předávající organizací byla Střední průmyslová škola zeměměřická v Praze 9, která se stala po zrušení hrdlořezské základní školy jedinou školou sídlící v bývalé školní budově čp. 300 v ulici Pod Táborem.

Rozsáhlý soubor písemností zahrnující materiály všech předchůdců i nástupců uvedené školy (tj. obecné, měšťanské, střední, střední osmileté, jedenáctileté a základní školy) byl uložen v původním objektu původce až do jejich převzetí archivem. Navzdory nevhodnému uložení ve sklepních prostorách byl archivní materiál jen nepatrně poškozen vlhkem a plísní. Fond je uložen v budově Archivu hl. města Prahy v Praze – Chodovci.

III. Archivní charakteristika fondu

Fond Národní školy v Praze 9 – Hrdlořezích, vyčleněný z výše uvedených písemností, zahrnuje 71 knih a 1 karton spisového materiálu (celkem 0,57 bm). Při zápisu přírůstku fondu v roce 2009 bylo do evidence NAD chybně zaevidováno místo 91 úředních knih v rozsahu 0,57 bm pouhých 41 v rozsahu 0,40 bm.

S ohledem na badatelské využití prošel fond minimální skartací; ve fondu byly zachovány ukázky třídních knih pro každý dochovaný ročník, které tak navazují na ukázky třídních knih ve fondech předchůdce i nástupce Národní školy v Praze 9 – Hrdlořezích. Skartovány byly pouze třídní knihy paralelních tříd (20 sv., 0,10 bm). Dále byly z písemností školy vyřazeny poškozené papírové obaly, jež utrpěly dlouholetým uložením ve vlhkém prostředí, a Věstníky ministerstva školství, věd a umění z příslušných let.

Zvolené pořádací schéma vychází ze schématu navrženého pracovníky Státního oblastního archivu v Praze (TOPINKA 2008) s přihlédnutím k řazení písemností původcem. Korespondence byla ponechána v původním chronologickém řazení.

Schéma uspořádání:

Úřední knihy

Třídní výkazy

Třídní knihy

Protokoly porad učitelského sboru

Inventáře

Kroniky

Spisy

Vedení školy

Spisy zaměstnanců

IV. Obsah fondu

Fond Národní školy Praha 9 – Hrdlořezy není vzhledem ke krátkému trvání původce nijak rozsáhlý. Obsahuje souvislou řadu třídních výkazů a protokolů porad učitelského sboru, ukázky třídních knih, tři inventární knihy a školní kroniku z let 1932–1953. Ze spisů se dochovala pouze korespondence školy z let 1949 a 1951, platební seznamy učitelů a materiály civilní obrany.

Jedinečný pramen k dějinám školy představuje kronika, započatá při zřízení Samostatné obecné školy Praze XI. – Hrdlořezích, jež je předchůdcem hrdlořezské národní školy. Proměny výuky a role školy, kterými prošlo české školství v důsledku změny politického režimu v roce 1948, ilustrují rovněž další dochované materiály jako například třídní knihy, protokoly porad učitelského sboru a korespondence vedení školy. Ke studiu dějin školy v delším časovém období je však nutné využít také fondy předcházejících a nástupnických škol (viz NAD 2651, 2652, 2654, 2657), které ve svém celku tvoří vzácně dochovaný soubor téměř stoleté školní agendy.

V. Protokolární záznam o zpracování fondu

Fond „Národní škola Praha 9 – Hrdlořezy, Pod Táborem 300“ uspořádala a inventář dne 31. prosince 2011 v Archivu hl. města Prahy sestavila Petra Krátká.

Prameny:

- AMP, MHMP I. – hospodářský ref. I.C, 1930–1941, B 2/3–10, inv. č. 602.
- AMP, MHMP I. – osvětový odbor VI., sign. A11/ 106–108, inv. č. 430–432.
- AMP, Obecná a měšťanská škola, Praha XI. – Hrdlořezy, inv. č. 435 (kronika 1940–1945).
- AMP, Národní škola Praha 9 – Hrdlořezy, inv. č. 71 (kronika 1932–1953).
- AMP, Základní škola Praha 9 – Hrdlořezy, kroniky z let 1945–1958 a 1958–1995.

Literatura:

- KASÍKOVÁ, Hana, *Pedagogika pro učitele*. Praha 2007.
- KURANDA, Miroslav, *Městská část Praha 9, 3. díl – Hrdlořezy*. Praha 2000.
- TOPINKA, Jiří a kol., *Příspěvek k pořádání školských fondů*, Archivní časopis, 2008, roč. 58, č. 2, s. 81–116.
- Věstník ministerstva školství a osvěty (1947–1948)*
- Věstník ministerstva školství, věd a umění (1948–1952)*
- Věstník ministerstva školství (1953)*

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo knihy
Úřední knihy				
Třídní výkazy				
1		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. a	1948–1949	1
2		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. b	1948–1949	2
3		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. a	1948–1949	3
4		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. b	1948–1949	4
5		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. a	1948–1949	5
6		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. b	1948–1949	6
7		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. a	1948–1949	7
8		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. b	1948–1949	8
9		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva 5. třída	1948–1949	9
10		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. a	1949–1950	10
11		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. b	1949–1950	11
12		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. a	1949–1950	12
13		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. b	1949–1950	13
14		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. a	1949–1950	14
15		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. b	1949–1950	15
16		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. a	1949–1950	16

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo knihy
17		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. b	1949–1950	17
18		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. a	1949–1950	18
19		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. b	1949–1950	19
20		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. a	1950–1951	20
21		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. b	1950–1951	21
22		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. a	1950–1951	22
23		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. b	1950–1951	23
24		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. a	1950–1951	24
25		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. b	1950–1951	25
26		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. a	1950–1951	26
27		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. b	1950–1951	27
28		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. a	1950–1951	28
29		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. b	1950–1951	29
30		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. a	1951–1952	30
31		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. b	1951–1952	31
32		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. a	1951–1952	32
33		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. b	1951–1952	33

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo knihy
34		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. a	1951–1952	34
35		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. b	1951–1952	35
36		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. a	1951–1952	36
37		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. b	1951–1952	37
38		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. a	1951–1952	38
39		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. b	1951–1952	39
40		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. a	1952–1953	40
41		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 1. b	1952–1953	41
42		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. a	1952–1953	42
43		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 2. b	1952–1953	43
44		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. a	1952–1953	44
45		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 3. b	1952–1953	45
46		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 4. a	1952–1953	46
47		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. a	1952–1953	47
48		Třídní výkaz docházky a prospěchu žactva třída 5. b	1952–1953	48
		Třídní knihy		
49		Třídní kniha třída 1. a	1948–1949	49
50		Třídní kniha třída 2. a	1948–1949	50

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo knihy
51		Třídní kniha třída 3. a	1948–1949	51
52		Třídní kniha třída 4. a	1948–1949	52
53		Třídní kniha 5. třída	1948–1949	53
54		Třídní kniha třída 1. a	1949–1950	54
55		Třídní kniha třída 2. a	1949–1950	55
56		Třídní kniha třída 3. a	1949–1950	56
57		Třídní kniha třída 4. a	1949–1950	57
58		Třídní kniha třída 5. a	1949–1950	58
59		Třídní kniha třída 1. a	1951–1952	59
60		Třídní kniha třída 2. a	1951–1952	60
61		Třídní kniha třída 3. a	1951–1952	61
62		Třídní kniha třída 5. b	1951–1952	62
Protokoly porad učitelského sboru				
63		Protokoly porad učitelského sboru	1948–1949	63
64		Protokoly porad učitelského sboru	1949–1950	64
65		Protokoly porad učitelského sboru	1950–1951	65
66		Protokoly porad učitelského sboru	1951–1952	66
67		Protokoly porad učitelského sboru	1952–1953	67
Inventáře				
68		Inventář (dílčí) učení o přírodě	[1933–1950]	68
69		Inventář (dílčí) učení o vlasti	[1933–1951]	69
70		Inventář - počty	[1939–1949]	70
Kroniky				
71		Pamětní kniha Samostatné obecné smíšené školy v Praze XI - Hrdlořezích	1932–1953	71

Inv. č.	Sign.	Obsah	Časový rozsah	Číslo kart.
		Spisy		
		Vedení školy		
72		Korespondence	1949	1
73		Korespondence	1951	1
74		Konspekty školení civilní obrany	[1952]	1
		Spisy zaměstnanců		
75		Platební seznamy služebních příjmů učitelských	1948	1
76		Platební seznamy služebních příjmů učitelských	1950	1

Název archivu: 331000101 – Archiv hlavního města Prahy

Název fondu: Národní škola Praha 9 - Hrdlořezy, Pod Táborem 300

Časový rozsah: (1932) 1948–1953

Značka fondu: 2653

Počet evidenčních jednotek: 72

Počet inventárních jednotek: 76

Rozsah v bm: 0,57

Stav ke dni: 31. 12. 2011

Fond uspořádal: Mgr. Petra Krátká

Inventář sestavil: Mgr. Petra Krátká

Počet stran: IV + 5

Počet exemplářů: 11

Inventář schválil: Doc. PhDr. Václav Ledvinka, CSc.